

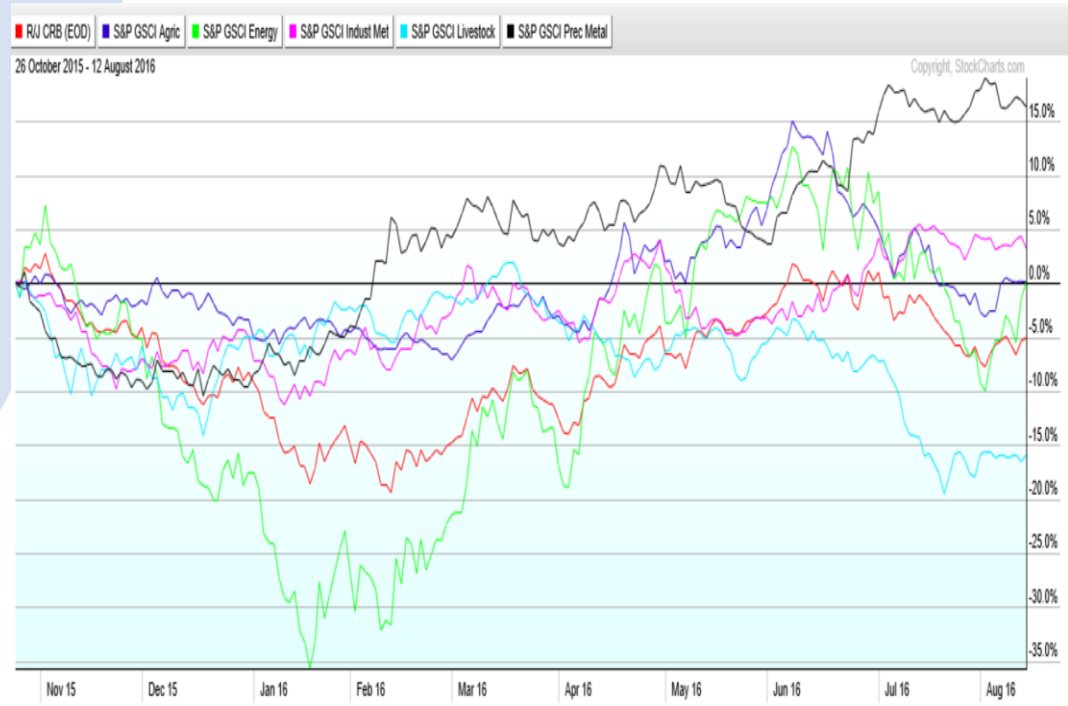
Joensuun Seudun Kehittämissyhtiö JOSEK Oy

ALUEELLISET KEHITYSNÄKYMÄT SYKSY 2016

Raaka-ainehinnat

Raaka-ainehinnat ovat osin toipuneet alkuvuoden 2016 romahduksesta?

Metallien hinnoissa tapahtunut merkittävä muutos parempaan!

CRB-indeksi – Hyödykemarkkinoita kokonaisuutena kuvaava indeksi

China is the no. 1 or no. 2 consumer of most major commodities.

Most commodity price indexes rebounded in the second quarter of 2016, continuing their upward climb from January lows on improved market sentiment and tapering supplies. Oil prices jumped by more than a third due to supply outages and strong demand. Given this rebound and expected reduction in inventories during the second half of the year, the crude oil price forecast for 2016 is being raised to \$43 per barrel (bbl) from \$41/bbl in the April assessment, still a 15 percent drop from 2015.

Commodity Markets Outlook, World Bank, July 2016

USA

The Institute for Supply Management's Manufacturing PMI came in at **49.4** in August of 2016, down from 52.6 in July. The figure came much worse than market expectations of 52, reaching the lowest in seven months, as new orders, production and employment all contracted.

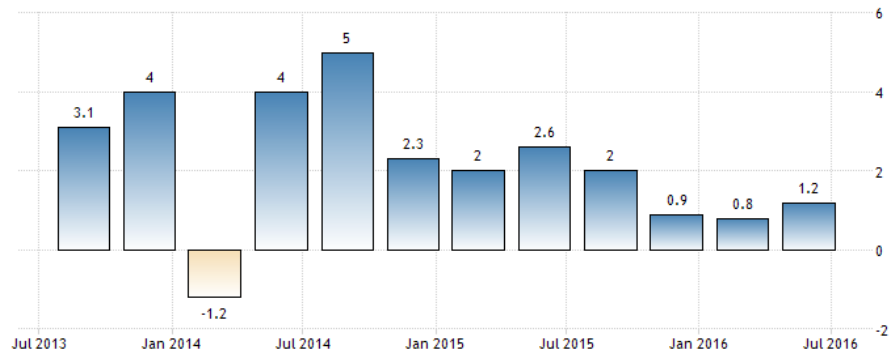
Growth rate low as in Europa.

US ISM PURCHASING MANAGERS INDEX (PMI)

SOURCE: WWW.TRADINGECONOMICS.COM | INSTITUTE FOR SUPPLY MANAGEMENT

US GDP GROWTH RATE

SOURCE: WWW.TRADINGECONOMICS.COM | U.S. BUREAU OF ECONOMIC ANALYSIS

MANUFACTURING AT A GLANCE August 2016

Index	Series Index Aug	Series Index Jul	Percentage Point Change	Direction	Rate of Change	Trend* (Months)
PMI*	49.4	52.6	-3.2	Contracting	From Growing	1
New Orders	49.1	56.9	-7.8	Contracting	From Growing	1
Production	49.6	55.4	-5.8	Contracting	From Growing	1
Employment	48.3	49.4	-1.1	Contracting	Faster	2
Supplier Deliveries	50.9	51.8	-0.9	Slowing	Slower	4
Inventories	49.0	49.5	-0.5	Contracting	Faster	14
Customers' Inventories	49.5	51.0	-1.5	Too Low	From Too High	1
Prices	53.0	55.0	-2.0	Increasing	Slower	6
Backlog of Orders	45.5	48.0	-2.5	Contracting	Faster	2
New Export Orders	52.5	52.5	0.0	Growing	Same	6
Imports	47.0	52.0	-5.0	Contracting	From Growing	1
OVERALL ECONOMY				Growing	Slower	87
Manufacturing Sector				Contracting	From Growing	1

Manufacturing ISM® Report On Business® data is seasonally adjusted for New Orders, Production, Employment and Supplier Deliveries indexes.

Kiina

The Caixin Manufacturing PMI in China is 50.0 (official PMI 50,4) in August of 2016. Economic growth is set to edge down further, from 6.5% in 2016 to 6.2% by 2017. Large-scale infrastructure spending will only partly make up for slowing business investment as overcapacity is being worked off in several industries.

OECD, June 2016

Growth at 6.6 percent in 2016; expected to decline further. Reforms in train, but credit growth unsustainable.

IMF, August 2016

SHCOMP:IND

Caixin China General Manufacturing PMI

50 = no change on previous month, S.Adj. Increasing rate of growth

CPMINDX:IND

Sources: IHS Markit, Caixin.

Eurooppa

Euroalueen ostopäällikköindeksi (PMI)

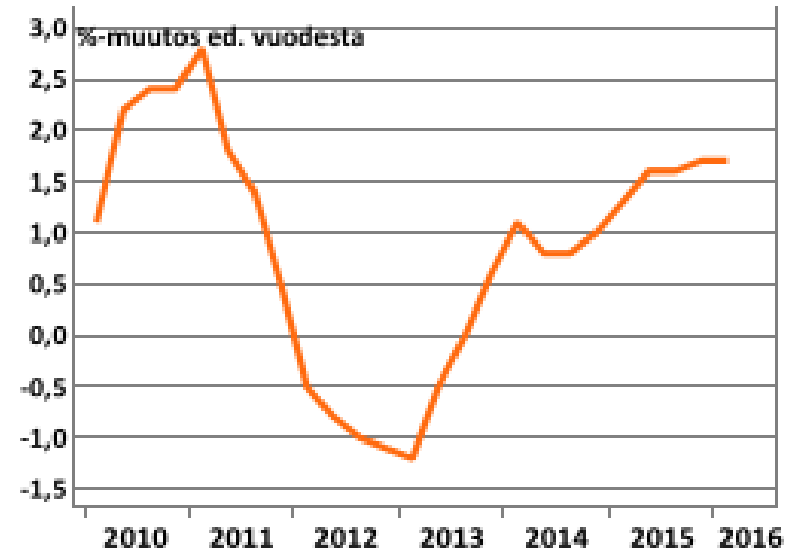
Eurozone Manufacturing PMI Output Index at **51,7**
1.9.2016

World Bank GDP estimate 1,7% 2016

Countries ranked by Manufacturing PMI: Aug.*

Germany	53.6 (flash: 53.6)	3-month low
Netherlands	53.5	5-month high
Austria	52.1	3-month low
Ireland	51.7	2-month high
Spain	51.0	Unchanged
Greece	50.4	2-month high
Italy	49.8	20-month low
France	48.3 (flash: 48.5)	2-month low

Euroalueen BKT:n kasvu

Lähde: Macrobond, OP

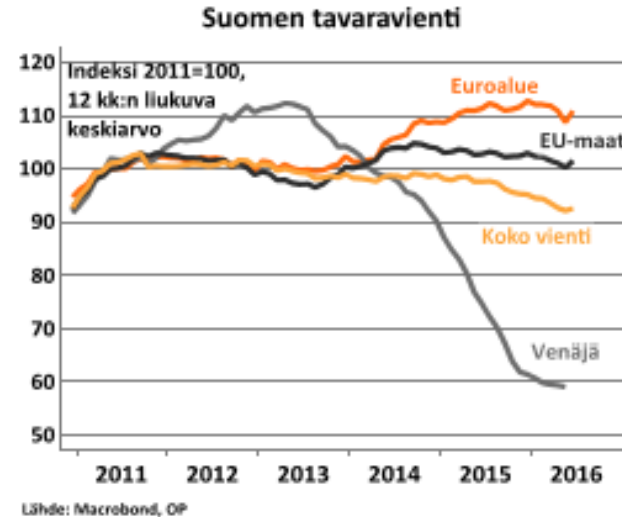
Saksa – suhdannenäkymissä aaltoliikettä – ostopäällikköjen odotukset korkealla

- Suomen suurin vientimaa
- Markit/BME Germany Manufacturing Purchasing Managers' Index® (PMI®) –**53.6 (1.9.2016)**.
- The underlying growth fundamentals remain strong.
- Luottamusind IFO ↓ elokuussa

Venäjä – teollisuus elpymässä ja talous vakaantumassa

- The seasonally adjusted Markit Russia Purchasing Managers' Index™ (PMI®) 50,8 in August. Global Economic Prospects GDP - 0,7% 2016
- The economy contracted 1.2% annually in Q1, yet the downturn was softer than expected.
- An increase in oil prices from Q1 to Q2 supported a gradual improvement in the Russian industrial sector, and **as inflation eased and the ruble stabilized**, the decline in real wages moderated.

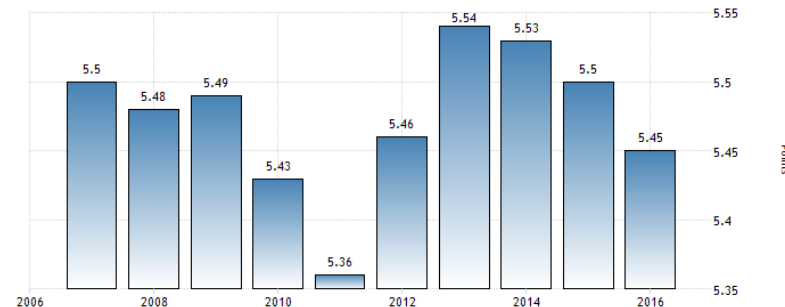
Suomi – orastavaa kasvua?

- Tavaravienti vähentynyt 1. puoliskolla - Positiiviset vientinäköymät vasta 2017 lopulta alkaen (OP Suhdanneennuste 3.8)
- BKT:n kasvu n. 1% 2016
- Sahateollisuuden vienti voimistunut Kiinaan, Saudi-Arabiaan ja Egyptiin
- Rakentaminen lisääntynyt
- Finland scored 5.45 points out of 7 on the 2015-2016 Global Competitiveness Report published by the World Economic Forum.

FINLAND BUSINESS CONFIDENCE

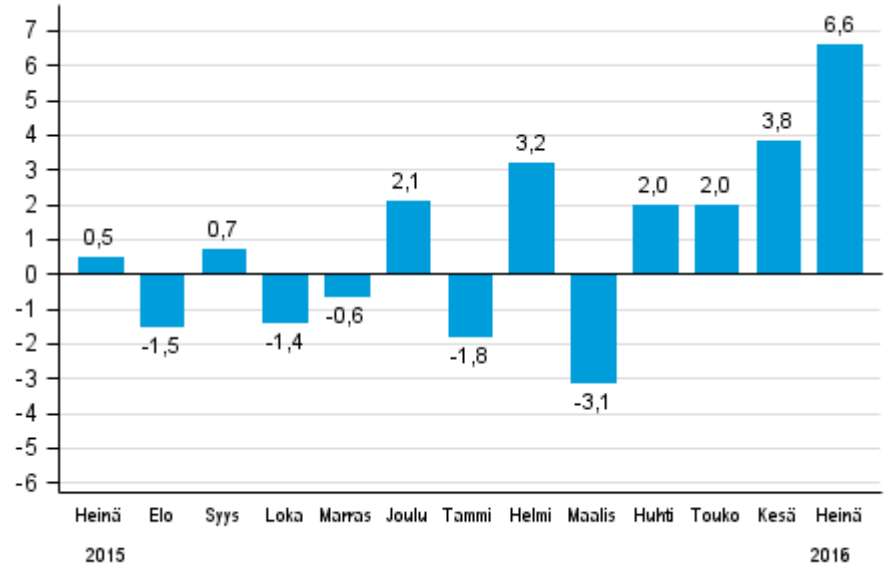

FINLAND COMPETITIVENESS INDEX

Suomi – teollisuus TOL 2008

Koko teollisuuden työpäiväkorjattu tuotanto oli Tilastokeskuksen mukaan vuoden 2016 heinäkuussa 6,6 prosenttia suurempi kuin vuoden 2015 heinäkuussa.

Sahateollisuus

+ Sahatavaran viennin arvo kasvoi Tullin ulkomaankauppatilaston mukaan yhdeksän prosenttia yli 650 miljoonaan euroon toukokuun 2016 loppuun mennessä verrattuna vuoden 2015 vastaavaan ajanjaksoon.

Sahatavaran vientimäärä nousi 16 prosenttia, kun edelleen taantuvaa kotimaan markkinaa korvattiin viennillä.

- Viennin keskihinta on sen sijaan edelleen pudonnut ja oli kuusi prosenttia alle vuoden 2015 vastaavasta ajanjaksosta.

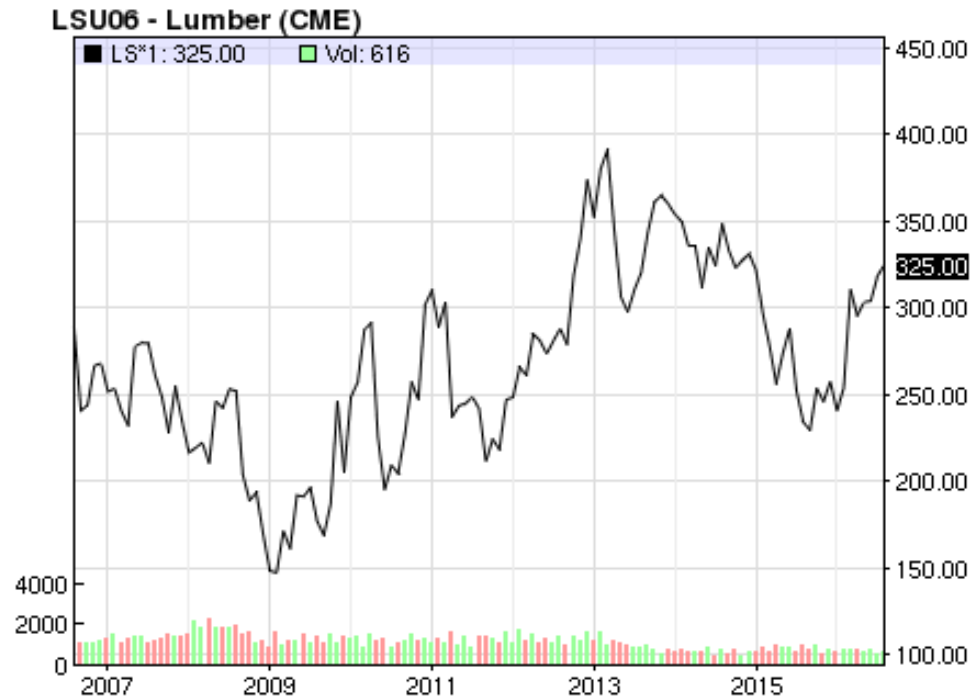
- Vientihinnoissa vuodenvaihteen kuoppa ylitetty.

+ Kasvua erityisesti Japanissa, Kiinassa ja Egyptissä.

Sahateollisuus ry:n tiedote 1.8.2016

- Tukkipuun dollaripohjainen hintojen lasku Venäjällä 50% on tehnyt venäläiset sahat hyvin kilpailukykyisiksi globaaleilla markkinoilla. Markkinaosuus Kiinan markkinoilla jo 58% (42%, 2014).

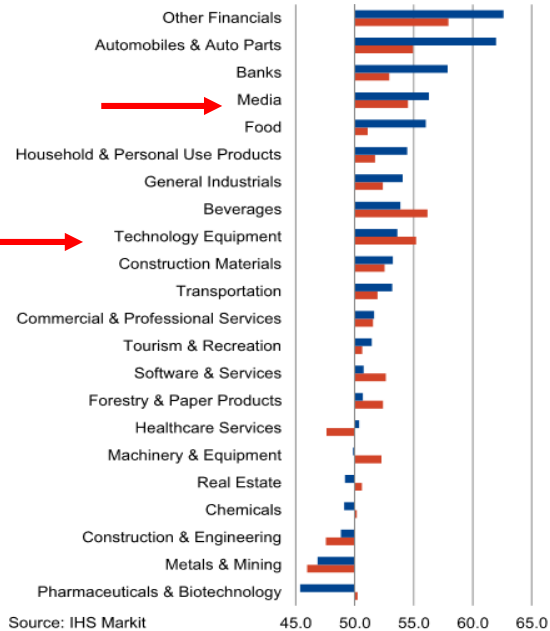
+ Suomalainen kuusisahatavara menee pääosin huonekaluteollisuuden tarpeisiin

Overview sectors

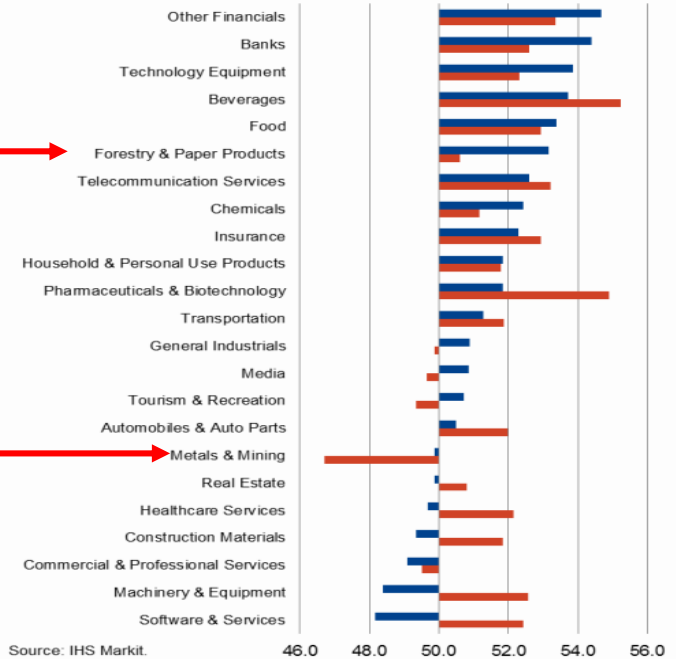
Europe Sector PMI: detailed sectors

Output/Business Activity, sa, 50 = no change on previous month ■ Aug-16 ■ Jul-16

Global Sector PMI: detailed sectors

Output / Business Activity, sa, 50.0 = no change on previous month ■ Aug-16 ■ Jul-16

Signalling up

Maailman talouden kasvun merkit vahvistuvat 1 (2)

- Suomi on palaamassa kasvu-uralle - Suomen Pankin ennusteen mukaan bruttokansantuote kasvaa 1,1 % vuonna 2016. Vuonna 2017 talous kasvaa edelleen 1,1 % ja 1,0 % vuonna 2018. Ennakkotiedot ja indikaattorit alkuvuoden kehityksestä viittaavat investointien vilkastumisen jatkuvan. Suomen viennin ennustetaan vihdoon pääsevän kasvuun vientimarkkinoiden vedossa.
- Venäjän taloustilanne vakiintumassa – talous kääntymässä orastavaan kasvuun 2017 alusta
- Korot edelleen alhaalla
- Forestry & Paper sekä teknologiateollisuuden kasvu kiihtynyt sekä Euroopan että globaaleilla markkinoilla
- BRIC-maista Intia kasvavan talouden tiellä ja Kiina hidastuvan kasvun tiellä kun Brasilia ja Venäjä ovat vielä taantumassa
- Metals & Mining (Sector PMI) orastavaa parantumista elokuussa – Globaali ja Aasia ostopäällikköindeksien mukaisesti – Aasiassa selkeästi kasvussa

Maailman talouden kasvun merkit vahvistuvat 2 (2)

- Metallien hinnat ovat vielä historiallisen alhaiset – alkuvuoden romahduksesta toipuminen alkanut lupaavasti
- Olennaista elpymistä eri markkinoiden tilanteissa ei ole näköpiirissä
- Suomen vientikehitys kehnoa poissulkien sahateollisuus – tavaraviennin arvo väheni 5 % ensimmäisellä puoliskolla (OP Suhdanne-ennuste)
- Vienti Venäjälle romahtanut

Joensuun Seudun Kehittämissyhtiö JOSEK Oy

ALUEELLISET KEHITYSNÄKYMÄT

Teknolohiateollisuus

Toimialan kehitysnäkymät lyhyellä tähtämellä

- Vaikka EK:n elokuun suhdannekuva pysyikin ennallaan, suhdannenäkymät monissa Joensuun seudun pk-yrityksissä ovat parantuneet alkuvuodesta selkeästi: kasvu on voimistunut ja tilauskannat ovat lisääntymässä. Kasvu perustuu myös uusiin asiakkaisiin.
- Tilat alkavat muodostua ongelmaksi monissa yrityksissä: optimaalinen läpimenoaika, tuotannon joustavuus, ahtaat tilat, koneille ja laitteille ei löydy tilaa.
- Ammattitaitoisen työvoiman saatavuusongelmat ovat kärjistyneet, jopa tarjouksiin vastaaminen edellyttää harkintaa, saadaanko tekijät kasvuun. Työvälinevalmistajien eläköityminen kiihtyy lähivuosina – Miten varmistetaan saatavuus ja toimialan pysyvyys alueella, kun koulutusmääriä on supistettu ja koulutusohjelmia lakkautettu!

Teknolohiateollisuus

Toimialan kehitysnäkymät lyhyellä tähtämellä

- LEAN –toimintaperiaatteiden mukaisilla kehitysprojekteilla on saavutettu useassa yrityksessä merkittäviä tuottavuushyppyjä, sisäisen tehokkuuden lisäämiseen on investoitu.
- Vienti- ja kansainvälistymissuunnitelmat ovat esillä yhä useammin. EK:n arvioiden mukaan Suomessa on nyt yli 20.000 vientiyritystä, mikä on n. 5000 enemmän kuin 2008. Tämä näkyy myös Joensuun seudulla kansainvälistymisen alkutaipaleella ja harkinnassa olevien yritysten tarpeina ja suunnitelmina.
- Venäjällä sahateollisuus nykyään erittäin kannattavaa ruplan alhaisen arvostuksen takia; sahat ovat erittäin kilpailukykyisiä. Puun logistiikkaketjujen eri koneisiin ja laitteisiin investoidaan Venäjällä em. syystä enemmän.

Elintarviketeollisuus

Toimialan tulevaisuuden näkymät

- Maidon- ja lihantuotanto on vaikeuksissa EU:n maitokiintiöiden poistamisen sekä EU:n ja Venäjän välisen kaupan vienti- ja tuontirajoitusten johdosta. Tämän seurauksena maito- ja lihatuotteiden tuottajahinnat ovat laskeneet edelleen merkittävästi.
- Viljan, kasvien ja juuresten satonäkymä Pohjois-Karjalassa hyvä, mutta sateinen loppukesä vaikutti lopullisen sadonmäärään ja laatuun.
- Elintarvike- ja leipomoyrityksissä investoinnit jatkuvat edelleen ja lähiruoan kysyntä jatkaa kasvua.
- Juomien valmistamisessa kilpailu on kiristynyt ja alkoholilain uudistamisen viivästyminen on suuri haaste varsinkin pienpanimotoiminnalle.
- Työvoiman saatavuudessa on vaikeuksia yleisesti koko toimialalla.

Metsä- ja rakennustuoteteollisuuden sekä rakentamisen toimialat

Toimialan tulevaisuuden näkymät

- Raaka-aine- ja puunkorjuusektorilla volyymien odotetaan nousevan ja lähestyvän v. 2007-2008 suhdanteen huippua.
- Bioenergian ja erityisesti metsähakkeen kotimaista kysyntää rajoittaa vielä suuri tuontihakkeen määrä ja edullinen hinta sekä energiatuet, joilla on negatiivinen vaikutus kotimaisten vientisahojen näkymiin.
- Alueen sahatavaroiden vientimäärien odotetaan nousevan jopa yli 10%, joskin hintakilpailu on alalla kovaa.

Metsä- ja rakennustuoteteollisuuden sekä rakentamisen toimialat

Toimialan tulevaisuuden näkymät

- Rakennustuoteteollisuudessa markkinat ovat edelleen haastavat ja säilyttänevät hyvin pitkälti nykyisen tasonsa. Jos kasvua haetaan, on markkinoita haettava ulkomailta.
- Monikerroksisia puurakennuksia jo suunnittelu- ja rakennusvaiheessa sekä uusien puukerrostalojen ja puisten julkirakentamiskohteiden odotetaan lisääntyvän alueella.
- Rakentamisen odotetaan kasvavan alueella muuta taloutta nopeammin vuoden loppupuolella.

ICT-toimiala

- Kasvunäkymät
 - Yritysten kasvunäkymät lyhyellä aikavälillä ovat edelleen hyvät. Suurella osalla alueen yrityksistä on vahvoja kasvuodotuksia, mutta yritysکوhtaisia eroja esiintyy.
 - Henkilöstön määrän suhteen on myös selkeitä kasvutavoitteita, tosin osa yrityksistä hakee kasvua toimintaansa tehostamalla.
- Kasvun esteitä
 - Kasvua rajoittaa kokeneiden ja osaavan henkilöstön saanti
 - Asiakkaiden päätöksenteon pitkittyminen ja varovaisuus suhdannetilanne huomioiden

Jouko Rautasalo, Joensuun Tiedepuisto Oy

ICT-toimiala

- Keskeisiä kehityssuuntia
 - Panostus kansainvälistymiseen jatkuu useissa yrityksissä ja hyviä tuloksia on myös saatu aikaan – eri kansainvälistymisen vaiheissa etenee useita yrityksiä.
 - Vahva panostus jatkuu tuote- ja palvelukehitykseen, joilla haetaan myös uusia asiakaskohderyhmiä ja toimialoja.
 - Useita ICT- ja pelialan Start-up -yrityksiä on hautomoprosessin eri vaiheissa.
 - Itä-Suomen ICT-koulutuspolku muotoutumassa yhteistyössä Itä-Suomen yliopiston, Karelia ammattikorkeakoulun sekä Savonia ammattikorkeakoulun kanssa.

Jouko Rautasalo, Joensuun Tiedepuisto Oy

Kaivannaisteollisuus

Toimialan kehitysnäkymät lyhyellä tähtämellä

- Pienten malmietsintäyhtiöiden työt maakunnassa on toistaiseksi keskeytetty hankalasta rahoitustilanteesta johtuen.
- Raaka-ainehintojen pohjakosketus on nähty, kullan hinta erityisesti noussut maailmantalouden epävarmuuden lisääntymisestä ja nollakoroista johtuen
- Luonnonkivisektorin kasvuun tähtääviä investointi- ja menetelmäkehityshankkeita sekä yritysjärjestelyjä tehty
- Suomalaisen rakennuskiven road-show 3/2016 ruotsalaisille ja norjalaisille suunnittelu- ja arkkitehtitoimistoimistoille

SOTE

Toimialan kehitysnäkymät

- Sote-alalla on nähtävissä kotipalvelujen kasvu, yrittäjillä on mahdollisuus kasvattaa liiketoimintaa.
- Ikääntyneiden asumispalveluissa tultaneen tulevaisuudessa kasvattamaan kevyempiä asumispalveluja, jolloin kuntien menoja saataisiin näiltä osin pienemmiksi.
- Etenkin asumispalveluja tarjoavien yritysten kehittämistyö tulee olemaan uusien, kevyempien ja edullisempien palvelujen kehittäminen yhteistyössä kuntien kanssa.
- Uusien yritysten markkinoille pääsy on haasteellista.

Matkailu

Toimialan kehitysnäkymät lyhyellä tähtämellä

- Venäjän taloudellinen pysähtyminen jatkuu 2016 ja kasvua onkin haettava muualta.
- Kasvua matkailuun ollaan hakemassa saksankielisestä Euroopasta ja Hollannista sekä Aasiasta (Kiina, Etelä-Korea, Japani). Saksanlaisten matkailu onkin osoittanut jo kasvunmerkkejä.
- Kotimaan matkailua ei tule unohtaa, sillä esimerkiksi vuonna 2016 suurin kasvu Pohjois-Karjalan ja Joensuun seudulla saavutettiin juuri kotimaisten asiakkaiden avulla.
- Sirkkalan puiston, matkakeskuksen ja Kontiorannan entisen varuskunta-alueiden kehittämistä tulee jatkaa sekä investoinnit varmistaa yleisestä tilanteesta huolimatta.

Joensuun Seudun Kehittämissyhtiö JOSEK Oy

Kiitos!